

Sundeksemplar

JÕGEVA RIIKLIKU SORDIARETUSJAAMA TOIMETUSED Nr. 114

ИЗДАНИЕ ИЫГЕВАСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ СЕЛЕКЦИОННОЙ СТАНЦИИ № 114

Äratrükk ajakirjast „Eesti Põllumajandus“ nr. 1 — 1946. a.

JUL. AAMISEPP

*ENSV teeneline teadlane, ENSV Teaduste Akadeemia korresp. liige,
Jõgeva Riikliku Sordiaretusjaama Sordiaretuse ja
Agrotehnika Osakonna juhataja*

JÕGEVA UUED KARTULISORDID VÕRRELDUNA PAREMATE VÄLISSORTIDEGA

Ю Л. ААМИСЕПП

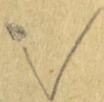
*Заслуженный деятель науки ЭССР, член-корреспондент Академии Наук ЭССР,
завед. отделом селекции и агротехники Иыгеваской государственной
селекционной станции*

СРАВНЕНИЕ ИЫГЕВАСКИХ НОВЫХ СОРТОВ КАРТОФЕЛЯ С ЛУЧШИМИ ЗАГРАНИЧНЫМИ СОРТАМИ

РК „РАКЕНДУСТРÜКИСТЕ КИРЖАСТУС“

TALLINN, 1946

12388

Jõgeva uued kartulisordid 1946:0630

võrrelduna paremate välissortidega

JUL. AAMISEPP

A-1629,0

Jõgeva Riiklik Sordiaretusjaam on andnud tootmisprotsessi terve rea oma kui ka välismaisi kartulisorte, millistega oli täis külvatud juba enne Isamaasõja algust ca $\frac{2}{3}$ Eesti kartulikülvi-pindalast. Käibeelastatud sortidest kuulub 14 sorti Jõgeva oma aretiste hulka. See arv on kahtlemata suur, kuid silmas pidades olukorda, milles tuli aretusjaamal töötada, ei ole põhjust etteheiteks. Eesti kodanliku valitsuse ajal oli peasihiks aretada välismaa turu nõuetele vastavaid sorte, et seega luua püsivat alust seemnekartulite ekspordiks. Okupatsioonivõimudele oli see suund vastuvõetamatu; nad muutsid meie maa oma sortide paljunduskohaks, milleks, nagu teada, ENSV kliima on kõigiti kohane. Meil lubati ainult 6 oma sorti kasvatada, teised kõik pidid Saksa päritoluga sordid olema. Nüüd, Nõukogude võimu ajal, on kõik need takistused kõrvaldatud ja meie töötulemustel on ka selles suhtes väga laialdased perspektiivid avanenud.

Aretustöö juures ei saa aastaga ega paari aastaga varem võetud suunda muuta, seepärast on enne Suurt Isamaasõda ja selle ajal tootmisele üleantud sortide hulgas vähemalt pooled söögikartulisordid, mis olid määratud peamiselt just välismaa seemneturgude nõuete rahuldamiseks.

Praegu aga ei ole teatud põhjustel võimalik, nimelt söögikartulisortide osas, väljalastud sorte kohe tagasi tõmmata. Siin tuleb esijoones arvesse ENSV RKN määrus nr. 83 2. veebr. 1945. a., mille järgi tuleb meil üle minna puhtasordilise ja kõrgequaliteedilise kartuli kasvatusele kõigis ENSV põllumajapidamistes hiljemalt 1949. a. Ja seda üleminekut pole võimalik teostada ilma kõiki Jõgeva sorte mobiliseerimata.

Teiseks ei ole praegu teada, millised seni väljalastud sortidest osutuvad Riik-

liku Sordivõrdluskatsete Võrgu andmete alusel kõige sobivamaks meie oludele; need katsed on ENSV-s veel alustamata. Seepärast tuleb käesoleval momendil leppida suuremaarvulise sortide komplektiga kui üleminekuaja paratamatusega. Täiendavalt olgu selle kohta veel märgitud, et Jõgeva sordid, nagu näitavad siin korraldatud katsete andmed, on oma väärtuselt võrdsed kõige paremate välissortidega või isegi neid mitme omaduse suhtes enam või vähem ületanud. On täiesti selge, et pärast riiklike sordivõrdluskatsete lõpetamist ja ENSV riikliku plaani täitmist ülemineku suhtes puhtasordilise kartuli kasvatusele, tuleb varem väljalastud sortidest vähemalt pooled kasvatamisest kõrvaldada, esimeses järjekorras vähkhaigusele vastuvõtlikud sordid.

Jõgeva uutest kartulisortidest on siin võimalik anda õige lühike ülevaade, käsitledes vaid rakenduslikus mõttes tähtsamaid omadusi, nimelt: mugulasaake, tärglisesisaldust, tärglisesaake, keedu- ja maitseomadusi ja suhtumist tähtsamatesse haigustesse. Enne üksikute sortide katsetulemuste käsitlemist märgin siin ka õige lühidalt katsete meetodilist külge.

Kõik sordid on saanud kunstlikul sortide-vahelisel ristlemisel. Pärast 3 aastat kestvaid vaatluskatseid pääsevad juba paremad numbrid sortide võrdluskatsetesse, kust jällegi kõige lootustäratavamad 2—3 aasta pärast saadetakse teistesse katsejaamadesse ja oma aretuspunktidesse. Seni on olnud selliseid katsekohti peale Jõgeva veel Tartu Riikliku Ülikooli juures (Raadil), Kuusiku Põllumajanduslikus Uurimisinstituudis, Ellandvahe majapidamises (Jõelähtmel, Harjumaal) ja asutuse enese kahes aretuspunktis (Kehras ja Sangastes). Peale selle on lähemaid aegu katseid toimetatud

ka üksiktalundites, kuid nende andmed jäävad seekord siin kasutamata. Väljalastud sortidega on katsed kestnud 5—16 aastat, vastavalt ühe või teise sordi vanusele.

Ruumi säästmise mõttes on siinkohal võimalik avaldada vaid kokkuvõtlikke ülevaateid: 1) kõikide Eesti NSV katsekohtade keskmisi andmeid, siis eraldi 2) Kesk- ja Lõuna-Eesti viljakamate ja 3) Põhja-Eesti kehvemate muldade kohta. Säärane ülevaade kergendab õige tunduvalt sortide rajoonimisküsimuse otsustamist, mis tuleb kõige lähemal ajal lahendamisele kõigi põllukultuuride kohta. Koos uue sordi katsetulemustega esitatakse katseandmed ka parima välissordi (standardsort) kohta. Viimane on öieti iga uue sordi mõõtja, hindaja, sest kõikides katsetes esinevad nad koos; seega on mõlemate andmed saadud täiesti ühesugustes kasvutingimustes.

Katsepõlde on väetatud ha kohta keskmiselt: Jõgeval: P¹) 150, K¹) 170 ja N¹) 185 kg; peale selle saab ainult intensiivselt väetatud põld veel lisaks 35 tonni laudasõnnikut; Raadi: P — 225—350, K — 100—200 ja N — 100 kuni 200 kg + 30 tonni laudasõnnikut; Kuusikul järgneb kartul laudasõnnikut (30 tonni) saanud eelviljale, kuid katseastal saab kartulipõld veel P 200—300, K ja N à 100—200 kg; Jõelähtmel — P 200—250 kg, K 200 ja N 250—300 kg; Kehras — P 300, K 200 ja N 200 kg. Sangaste väetusnormide kohta puuduvad andmed.

Kõikides katsekohtades on vagude vahe 60 ja taimedel 25 cm; samuti on tarvitusel ühtlase suurusega seemnematerjal, keskmise raskusega 50 g; 1 ha täis-

külvamiseks on seega vaja 33,3 kv seemnematerjali, mis vastab meil tarvitusel olevale seemnekartuli määrale, välja arvatud Saaremaa, kus see on umbes poole võrra väiksem.

Mahapanek on toimunud mai II poolel ja juuni esimestel päevadel, koristamine aga peamiselt septembris ja oktoobri I poolel. Suvel teostatakse peale tavalise äestamise (1—2 korda) ja muldamise (2—3 korda) veel umbrohu kitkumine kätsi ja mitmesugused märkimistööd. Ülesvõtmisel loetakse ja kaalutakse eraldi väikesed (5—40 g) ja suured (40 g ja üle); samuti määratakse tärglis ja hinnatakse mugulate välised tunnused.

Kolm korda aasta jooksul (sügisel, talvel ja järgneval suvel) hinnatakse Jõgeval vastava komisjoni poolt kõikide sortide keedu- ja maitseomadusi. Kooritud ja kerges soolavees (7 g liitri kohta) keedetud kartulid hinnatakse 5-pallilise süsteemi alusel järgmiste omaduste suhtes: välimus (apetiitlikkus), maitse, pudevus, jahusus, ja sisu muutuvust kahel korral: keetmise järele ja teisel päeval. Siin on kasutamisel 6-palliline süsteem, kusjuures muutmatuks jäänud mugulad märgitakse 0. Kõrgeim pall (5) tähendab ühtlasi ka kõrgeimat hinnet, olgu see siis positiivne (näit. maitse, välimus) või negatiivne (sisu muutuvus). Komisjoni liikmetel ei ole hinnatavad sordid teada: need kantakse lauale keedunõude järjekorra numbrite all. Ka iga hindaja märgib oma hindend anonüümselt selleks antavale hindelehele. Seega on kindlustatud hindamistulemuste täielik erapooletus.

Katsete tulemused.

Siin ei saa ühes tabelis avaldada kõikide sortide katseandmeid, sest katseastate, see-

	Kalev.			Kalev			Majestic (standard)		
	Mugula-saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise-saak kvint./ha	Mugula keskmine kaal g	Mugula-saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise-saak kvint./ha	Mugula keskmine kaal g	
Ülevabariigiliselt ²⁾ . . .	257,3	14,8	37,88	65,7	248,0	14,6	35,76	58,1	
Lõuna-Eestis ³⁾	270,6	14,1	38,03	67,2	245,0	14,1	34,23	56,7	
Põhja-Eestis ⁴⁾	244,4	15,8	37,70	64,3	250,9	15,3	37,84	59,5	

¹⁾ Kõikjal tuleb P. all mõista 18% superfosfaati, K all 40% kaalisoola ja N all 20,6% väävelhapuammooniumi.

²⁾ Ülevabariigilised, s. o. kõikide katsekohtade keskmised andmed.

³⁾ Lõuna- ja Kesk-Eesti, s. o. paremate muldade keskmised andmed.

⁴⁾ Põhja-Eesti kehvemate rihk- ja liivmuldade keskmised andmed.

ga ka üksikkatsete arv, on erinev, kõikudes sortide järgi 13—80 vahel. See just sunnib iga sorti hindama koos oma standardiga, olgugi et üks ja sama standardsort esineb mitme mõõtjana.

Kalev (tabel vt. eelm. lk.)

Vabariiklikus keskmises mugulasaagis (75 üksikkatset) ületab Kalev standardi 3,8%, suured vahed on siin Põhja- ja Lõuna-Eesti keskmiste vahel. Parematel muldadel ületab ta Majesticut 7,6%, kuid jääb kehvematel, kergematel maalidel standardist 2,6% maha. See tähendab, et Kalev nõuab paremaid, viljakamaid muldi. Tärglisesisalduse poolest on Kalev Põhja-Eestis 0,5% võrra kõrgem, aga parematel võrdne standardiga. Sellele vastavad on ka tärglisesa-

gid. Kui lugeda 15—16% keskmiseks tärglisesisalduseks, siis on Kalevi keskmine natuke alla seda. Mugulad on temal õige suured (keskmiselt 65,7 g), mis suhtes ei ole nimetatud sordil võistlejaid. Keedu- ja maitseomaduste kokkuvõtet näitavad, et kooritult keedetud mugulate välimus on hinnatud üle rahuldava (3,38 palli, standard 3,11), samuti ka maitse (3,32 palli, standard 3,14); sisu on Kalevil vähem pidev, tänkjavõitu, mis pärast keetmist vähevõitu tuhmub.

Üldiselt on Kalev võrdlemisi saagirikas, eriti aga parematel muldadel, kuid tärglise protsent keskmine või alla seda; mugulad suured, mis oma maitse- ja keeduomaduste poolest sobivad peamiselt suurtele sööklatele. Vähhkaigustele vastupidav ja keskvalmiv sort; säilivus hea.

Kungla.

	Kungla			Majestic (standard)				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Mugula keskmine kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Mugula keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	284,3	15,2	42,70	64,3	242,8	14,7	35,51	58,3
Lõuna-Eestis	303,4	14,7	44,19	63,6	244,1	13,9	33,73	56,6
Põhja-Eestis	265,3	15,6	41,33	64,9	241,5	15,4	37,15	60,0

Kungla ületab Majesticut kui ka Kalevit tunduvalt mugulasaagis: ülemaaliselt 17,1% ulatuses, Lõuna-Eestis 24,3% ja Põhja-Eestis — 9,9% võrra. Need tulemused näitavad jällegi, et ka Kungla eelistab paremaid, savikamaid muldi. Ta ületab tärglisesaagis rohkesti Kalevit, Majesticust rääkimata. Ka Kungla mugulad on õige suured (keskmiselt 64,3 g), mis hõlbustab koristamistõid. Kungla keedu- ja maitseomadused on juba alla rahuldavat

(maitse vaid 2,96 palli), seepärast ei tule ta söögikartulina arvesse. Ta on oma suure mugulasaagi tõttu parim piimakarja söödakartuli sort, andes viljakamatel muldadel keskmiselt 303,4 kv/ha (või 9 seemet), mis vastab ca 60 000 kg söödajuurvilja saagile. Vähhkaigusele vastupidav, hilisevõitu valmimisega ja rahuldava säilivusega.

Kratt.

	Kratt			Erdgold (standard)				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Mugula keskmine kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Mugula keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	268,8	15,5	41,01	53,0	246,9	16,2	39,61	45,0
Lõuna-Eestis	262,9	15,2	37,78	49,0	246,0	15,4	37,28	43,3
Põhja-Eestis	274,3	16,0	42,77	59,0	247,7	17,3	42,48	47,7

Vastupidi eelmistele sortidele näitavad katseandmete keskmised kokkuvõtted, et Kratt annab Põhja-Eesti muldadel Erdgoldist suurema mugulasaagi 10,7% võrra, kuid ka Lõuna-Eestis on ta ületanud standardi 6,9% ulatuses. Tärglisesisalduse poolest on ta keskmine ja jääb selles suhtes vähe (0,7%) Erdgoldist taha, ent mugulad on tal standardist tunduvalt suuremad. Keedu- ja maitseomadused on Krattil üldiselt kaunis head; nii on ta välimus pallides 3,80 (standard 3,75) ja maitse — 3,50 (standard 3,47); keskmine jahusus; sisu muutub ka külmalts seistes vähevõitu.

kollasesisuliseks söögikartuli sordiks, mis annab ka Põhja-Eesti kehvematel muldadel kõrgeid mugulasaake, läbistikku üle 8 seemne. Ta on vastupidav käntõvele, kuid vastuvõtlik vähhkaigusele; säilivus hea.

Näkk.

Näki mugulasaak ületab standardi nii Lõuna-Eestis (27,8%) kui ka Põhja-Eestis (13,2%) kõige ulatuslikumalt; samuti ka teist saagirikast sorti, Kunglat, kuid veidi madalama tärglisesisalduse tõttu ei küüni ta tärglisesaagid kõikjal viimase tasemeni. Samuti on ta mugulad küllalt suured (60,8 g). Katseandmed näitavad jällegi, et Näkile sobivad rohkem

Üldiselt võib Kratti tunnistada kaunis heaks

	Näkk			Majestic (standard)				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärlise %	Tärlise- saak kvint./ha	Mugula- keskmine kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärlise %	Tärlise- saak kvint./ha	Mugula- keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	291,5	14,6	40,33	60,8	239,7	14,8	34,68	54,4
Lõuna-Eestis	293,4	14,6	40,57	60,9	229,6	14,3	31,69	54,0
Põhja-Eestis	284,8	14,8	42,39	60,6	251,6	15,8	38,87	54,7

viljakamad Lõuna- ja Kesk-Eesti mullad. Tema keedu- ja maitseomadused on kesk-
pärased, vastavad selles suhtes Majesticule;
sisu rohkem tänkjas ja tuhmum seistes vähem
kui standardil. Kergematel Põhja-Eesti mulda-
del kasvavad peaks ta ka linna sööklates
vastuvõetav sort olema, igatahes mitte hal-
vem Majesticust. Üldiselt aga tuleb Näkki lu-
geda savikate muldade piirkonnas ja tugeva

vätuse juures peamiselt söödakartuliks. Ta
on keskvalmiv ja vähkhaigusele vastuvõtlik;
viimane asjaolu on Näki suurimaks puudu-
seks.

*

Nüüd järgneb uute kollasesisuliste söögi-
kartulite rühm, milliste kohta avaldatakse
katseandmeid esmakordselt.

Jõgeva Varajane.

	Jõgeva Varajane			Duke of York (standard)				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärlise %	Tärlise- saak kvint./ha	Mugula- keskmine kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärlise %	Tärlise- saak kvint./ha	Mugula- keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	204,6	15,8	31,68	46,9	192,7	14,5	28,13	43,2
Lõuna-Eestis	198,9	15,5	30,69	44,9	194,3	14,1	26,63	40,6
Põhja-Eestis	213,4	16,3	35,03	49,9	190,2	15,2	31,33	47,2

Jõgeva Varajane on saadud ristlemisel
Duke of Yorki ja Maibutteri vahel. Kasvata-
mine algas 1932. a.; esialgu 1130-32 numbril
all; tootmisele üle antud 1941 a.

On arusaadav, et varajase sordi keskmi-
sed saagid on õige tunduvalt madalamad
hilistest; siin seisab esikohal juba varasus
ja söögikartuli omadused. Märkimist väärib,
et Krati kõrval esineb Jõgeva Varajane teise
sordina, mis just Põhja-Eesti kasvuoludes an-
nab tunduva enamsaagi standardsordist
12,2% ulatuses, kuna Lõuna-Eestis see vähe
tõuseb, vaid 2,4%. Seega tuleb kehvadel
muldadel eelistada varajase sordina Jõgeva
Varajast kui saagirikamat. Varajase sordi
kohta on ta mugulad kaunis suured (keskmi-
selt 46,9 g), samuti hea on ka tärlise prot-

sent. Keedu- ja maitseomadused on temal
isegi vähe paremad Duke of Yorkist; nii on
keskmine pall keedetud mugulate välismusel
4,06 (standard 3,88), maitse -- 3,59 (standard
3,52); sisu jahusus -- 2,75 (standard 2,19) ja
tuhmumine pärast keetmist õige vähene --
0,08 (standard 0,17). Kuna standard kuulub
maitse suhtes kõige paremate välissortide
hulka, siis võib selles suhtes Jõgeva Vara-
jasega täiesti rahule jääda. Kuid ta on
standardist vähe hilisem. Tema vähikindlus
ei ole veel lõplikult selge. Lehemädanikule
ja viirushaiguste vastuvõtlik, vihmasel su-
vel jätab ka mugulate säilivus soovida; kuid
need on pea kõikide varajaste sortide ühised
puudused.

Jõgeva Sinine.

	Jõgeva Sinine			Odenwaldi Sinine (standard)				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärlise %	Tärlise- saak kvint./ha	Mugula- keskmine kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärlise %	Tärlise- saak kvint./ha	Mugula- keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	244,2	15,3	37,86	60,7	235,1	16,7	39,24	52,4
Lõuna-Eestis	255,5	14,5	37,49	60,7	239,0	15,8	37,32	51,5
Põhja-Eestis	235,0	16,3	38,30	60,7	231,9	17,8	41,53	53,3

Ta on Allerfrüheste Gelbe ja Jõgeva nr.
999-25 värd. Kasvatamist alustatud 1929. a.,
kus ta esines nr. 496-29 värrana. Välja las-
tud 1937. a.

Jõgeva Sinine on mugulasaagis standardi
võrdlemisi vähe ületanud, Lõuna-Eestis 6,9 ja

Põhja-Eestis -- 3,9% võrra, seega kuulub ka
paremaid muldi eelistavate sortide hulka.
Tärlisesisalduse poolest jääb ta aga Oden-
waldi Sinisest taha (keskmiselt 1,3--1,5%),
samuti ka tärlisesaagi suhtes kehvematel
muldadel. Mugulad on temal õige suured,

keskmiselt 60,7 g kõikjal, ületades siin tublisti Odenwaldi Sinist. Keedu- ja maitseomaduste poolest ületab ta standardsorti kaunis tunduvalt. Siin näitavad keskmised hindepallid: välimus — 3,80 (standard 3,31), maitse — 3,57 (standard 3,42); jahusus — 2,42 (standard 2,53) ja sisu tuhmuvus soojalt ja külmalt

(teisel päeval) õige vähene 0,17—0,41 (standard 0,63—0,95). Seega on ta söögikartulina vanast sordist väärtuslikum, ainult tärglisesisalduse poolest jääb ta taha. Jõgeva Sinine on nagu Odenwaldi Sininegi varajasevõitu kollasesisuline sort. Vähkhaigusele vastuvõtlik. Säilivus hea.

Mulk.

	Mulk			Bintje (standard)				
	Mugula-saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise-saak kvint./ha	Mugula-keskmise kaal g	Mugula-saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise-saak kvint./ha	Mugula-keskmise kaal g
Ülevabariigiliselt	221,2	17,3	38,15	51,2	196,0	14,7	29,51	45,7
Lõuna-Eestis	235,1	17,0	39,84	53,0	211,1	14,2	30,75	48,3
Põhja-Eestis	198,9	18,0	35,18	48,5	171,9	15,7	27,34	41,9

Saadud ristlusel Eigenheimeri ja Mittelfröhe vahel. Kasvatusel 1938. a. nr. 319-38 all, seega kõige noorem sort. Tootmisele antud 1943. a.

Kuna Mulk arstatelt on kõige noorem, on temaga veel võrdlemisi vähe võrdluskatseid korraldatud. Ta on neid vähesed sorte, mis Põhja-Eesti muldadel on standardiga võrreldes paremaid tulemusi andnud, nimelt 15,7%, kuna Lõuna- ja Kesk-Eestis see tõuseb 11,4%. Mulgi juures tõrkab silma kõrge tärglisesisaldus (17—18%), mis juba vastab selles suhtes peagu hilistele tärgliserikastele sortidele, olles ise nimelt keskvalmiv. Kõrge tärgliseprotsendi tõttu on ka tärglisesaak küllalt suur, nii et võrdlus standardsordiga üldse ei tule arvesse. Mugulad on temal kaunis

suured (keskmiselt 51,2 g). Keedu- ja maitseomaduste poolest kuulub ta parimate hulka, nagu näitab võrdlus Bintje, kui meil kaunis laialt tuntud standardsordi maitseomadustega. Keskmised hindepallid: välimusel 4,23 (standard 3,92), maitse — 3,91 (standard 3,51); jahusus 3,69 (standard 2,72) ja sisu tuhmuvus soojalt kui ka teisel päeval 0,00 (standard 0,08—0,61). Ainus sort suures sortimendis, mille keedetud mugulate sisu absoluutselt ei muutu. Tuleb lugeda keskvalmiva sordi kohta saagirikaks ka kehvatematul muldadel, kõrge tärglisesisaldusega ja õige heade keedu- ja maitseomadustega söögikartuli sordiks. Viirushaigustele kaunis vastupidav, ent vähkhaigusele vastuvõtlik. Säilivus kaunis hea.

Paala.

	Paala			Erdgold (standard)				
	Mugula-saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise-saak kvint./ha	Mugula-keskmise kaal g	Mugula-saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise-saak kvint./ha	Mugula-keskmise kaal g
Ülevabariigiliselt	246,7	17,3	40,68	45,2	249,6	16,0	38,87	41,7
Lõuna-Eestis	243,8	16,6	39,82	47,4	256,8	15,1	37,93	42,7
Põhja-Eestis	250,6	18,4	42,23	43,0	239,7	18,0	40,54	40,6

Saadud ristlusel Sabina ja Jõgeva nr. 1740-31 vahel. Kasvatamisele võetud 1937. a. nr. 2819-37 all. Käiku lastud 1943. a.

See on ainus Jõgeva sort, mille keskmine mugulasaak jääb 1,2% võrra taha standardsordist, eriti aga parimate muldade piirkonnas, kus see langeb 5,1%, kuid selle vastu ületab ta Erdgoldi Põhja-Eestis 4,5% ulatuses, kus ta loomulik levikuala võiks olla. Tärglisesisalduse (keskm. 1,3%), tärglisesaagi (keskm. 1,81 kv), samuti ka mugula suuruse poolest ületab ta kaunis tugevasti Erdgoldi. Ka keedu- ja maitseomaduste suhtes on Paala tunduvalt parem standardsordist. Keskmised hindepallid näitavad siin järgmisi tulemusi: välimus — 4,19 (standard 3,75), maitse — 3,76 (standard 3,47); sisu jahusus 3,06 (standard 2,94), tuhmumine soojalt ning

külmalt — väga vähene 0,05 (standard 0,39—0,54). Seega kvaliteedilt parim söögikartuli sort kehvatematul muldade piirkonnas. Ta immuniteet vähkhaiguse suhtes ei ole veel lõplikult selgunud. Praktiliselt on ta kärnakindel; viirushaigustele kaunis vastupidav, fitoftora all kannatab keskmiselt. Säilivus hea.

Linda.

Ta põlvneb Jõgeva värrast nr. 953-30 ja P. Kanappe värrast nr. 5. Kasvatamisele võetud 1937. a. nr. 2148-37 all. Tootmisele üle antud 1943. a.

Linda mugula- ja tärglisesaak on praktiliselt võrdne standardiga, ainult Põhja-Eestis jääb ta selles suhtes Erdgoldile veidi alla. Mugulad on Lindal jämedamad (keskm. 57,6 g) ja ka tärglisesisaldus vähe kõrgem.

-brõja)
 onilino
 ärkliise
 oninid
 uivõvest
 lõvutur

Linda

Erdgold (standard)

	Mugula- saak kvint./ha	Tärklise %	Tärklise- saak kvint./ha	Mugula keskmise kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärklise %	Tärklise- saak kvint./ha	Mugula keskmise kaal g
Ülevabariigiliselt	246,8	15,9	38,45	57,6	247,5	16,2	39,20	43,9
Lõuna-Eestis	258,4	15,5	39,19	61,8	253,7	15,3	38,37	47,0
Põhja-Eestis	231,9	16,7	37,26	53,4	239,5	17,9	40,54	40,8

Kuid keedu- ja maitseomaduste poolest ületab ta Erdgoldi tunduvalt, eriti aga keedetud mugulate välimuse (keskm. pall 4,53, standard 3,75) ja sisu väga vähesel määral poolest (keskm. pall 0,02—0,04, standard 0,39 kuni 0,54); sisu jahusus on neil võrdne, kesk-

mine. Keedetud mugulate apetiitliku välimuse ja praktiliselt sisu mittetuhumise tõttu kuulub Linda parimate söögikartulite hulka. Vähhkaiguse suhtes immuunne ja kaunis vastupidav fütoftorale, viirushaigustele ja kärntõvele. Säilivus hea.

Jõgeva Kollane.

Jõgeva Kollane

Erdgold (standard)

	Mugula- saak kvint./ha	Tärklise %	Tärklise- saak kvint./ha	Mugula keskmise kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärklise %	Tärklise- saak kvint./ha	Mugula keskmise kaal g
Ülevabariigiliselt	244,9	16,3	38,97	56,9	239,5	16,0	37,61	43,0
Lõuna-Eestis	241,4	16,3	39,24	59,7	227,5	15,6	35,58	40,2
Põhja-Eestis	248,1	16,3	38,62	54,2	250,5	16,1	40,14	45,9

Saadud ristlusel Jõgeva värre nr. 942-40 ja Dorsti Alpha vahel. Kasvatamisele võetud 1934. a. nr. 3366-34 all. Käiku lastud 1942. a.

Ka Jõgeva Kollane on mugulasaagi poolest peaaegu võrdne Erdgoldile, ainult Lõuna-Eestis parimatel muldadel ületab ta vähe standardi; vähe madalam on ka Erdgoldi tärklise protsent. Ent maitse- ja keedumomaduste poolest on ta ületamatult terve sortimendis, standardsordist rääkimata. Jõgeva Kollase keedetud mugulate välimus on võistlusteta; keskmine pall 4,61 (standard 3,75 ja Väiksel Vereval — 4,17), samuti on ta maitse

kõrge — 3,99 (standard 3,47 ja Väiksel Vereval 4,08); praktiliselt ei tuhmuda mugulad soojalt (pall ainult 0,02, standard 0,39 ja Väike Verev 0,14) ega ka külmalt, sisu on kaunis jahune (standard 2,94 ja Väike Verev 2,92), seepärast vähesobiv sööklatele, ent seda enam vastab see töötava rahva maitsele, kes eelistab jahusemaid kartuleid. Et Jõgeva Kollase mugulate kuju on ümarik, sile, madalate iduaukudega, seepärast on ka tema koorimine hõlbus. Sisul intensiivsel kollane. Vähhkaigusele vastupidav, samuti ka fütoftorale, ent vähem viirushaigustele ja kärntõvele. Säilivus hea.

Jõgeva Piklik.

Jõgeva Piklik

Majestic (standard)

	Mugula- saak kvint./ha	Tärklise %	Tärklise- saak kvint./ha	Mugula keskmise kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärklise %	Tärklise- saak kvint./ha	Mugula keskmise kaal g
Ülevabariigiliselt	287,0	15,3	42,85	69,0	245,1	15,0	35,20	56,9
Lõuna-Eestis	272,9	15,0	40,10	67,3	228,0	14,4	31,58	54,0
Põhja-Eestis	303,8	15,8	46,77	71,6	265,5	15,7	40,38	61,3

Põlvneb Majesticust ja Centifoliast. Kasvatamisele võetud 1932. a. nr. 1520-32 all ja loomimisprotsessi antud 1945. a.

Eespool oli kokkuvõtlik ülevaade kollase-sisuliste söögikartulite kohta, kuid Jõgeva Piklik on juba valgesisuline. Mugulasaagilt on ta üks parimaid Näki ja Kungla kõrval, ületades Majesticut keskmiselt 17,1%, kuid parimatel muldadel koguni 19,7%, samuti tärklisesaagilt läheneb ta juba tärkliserikaste

rühmale, kuigi ta tärklise protsent on vaid keskmine, mis vähe ületab standardsorti. Eriti suured on ta mugulad, mis suhtes ta ületab isegi Kalevit. Keedu- ja maitseomaduste poolest on ta Majesticuga võrdne, s. o. keskpärane. Põhja-Eesti linnades ja asulates, kus eelistatakse valgesisulisi kartuleid, võib ta olla ka vastuvõetav söögikartul. Keskmised hindepallid näitavad: välimusel 3,26 (standard 3,11), maitse 3,15 (standard 3,14),

sisu jahusus 2,28 (standard 2,25); sisu tuhumajestitust vähem nii soojalt kui ka külmalt 0,11—0,23 (standard 0,31—0,56). Nii võib jõgeva Piklikku lugeeda õige saagirikkaks sordiks, ületades selles suhtes Majesticut õige tunduvalt, kuid maitset keskpäras-

seks. Ta on vastupidav vähkhaigusele ja hea säilivusega.

Nüüd järgneb juba tärkliiserikaste sortide rühm, kus peartõhk on pandud tärkliisesisaldusele ja -saagile.

Virulane.

	Virulane			Deodara (standard)				
	Mugula-saak kvint./ha	Tärgliise %	Tärgliise-saak kvint./ha	Mugula-keskmine kaal g	Mugula-saak kvint./ha	Tärgliise %	Tärgliise-saak kvint./ha	Mugula-keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	248,9	17,9	41,99	53,9	234,7	17,9	39,60	56,9
Lõuna-Eestis	248,1	17,2	39,81	56,1	232,5	17,2	37,95	57,3
Põhja-Eestis	249,7	19,0	45,41	50,7	237,5	18,9	42,20	56,2

Saadud ristlemisel Golden Wonder ja Peppo vahel. Kasvatamine algas 1936. a. nr. 1886-36 all. Tootmisele üle antud 1941. a.

Mugulasaakide võrdlus näitab, et siin ei ole Põhja- ja Lõuna-Eesti vahel peaaegu mingisugust vahet, tähendab — Virulane paistab olevat suure kohanemisvõimega sort, mis toodab igasugustel muldadel võrdlemisi suuri saake, ületades 6,1% võrra standardsordi Deodara, mis on praegu ENSV levinuim kartulisort kehvatel, kergematel muldadel. Sama ülekaal on Virulasel ka tärkliisesaagis, sest nende mõlemate keskmine tärkliisesisaldus on võrdne (17,9%), mis vastab ka tööstuskartuli nõuetele. Keedu- ja maitseomaduste poolest on Virulane standardist kaunis

tunduvalt parem. Keskmisel hindepallid näitavad, et ta välimus on 3,69 (standard 3,22), maitse 3,34 (standard 3,09); sisu jahusus — 3,58 (standard 3,28); tuhumine soojalt ja külmalt — 0,08—0,44 (standard 0,49—1,36). Seega võib Virulast lugeeda veel kaunis heaks söögikartuliks, kuna Deodara on selles suhtes vaid rahuldav, sisu tuhumise poolest isegi halb, vastuvõtmatu. Katseandmete põhjal võib tunnistada Virulast universaalsordiks, mis kõlbab söögi-, sööda- kui ka vabrikukartuliks, peale selle olles veel suure kohanemisvõimega. Kartulisort Virulane on keskvalmiv ja vähikindel sort, mille tõttu ta peaks eriti sobiv olema Deodarat asendama, on ju viimane hiline ja mittevähikindel.

Tõnn.

	Tõnn			Deodara (standard)				
	Mugula-saak kvint./ha	Tärgliise %	Tärgliise-saak kvint./ha	Mugula-keskmine kaal g	Mugula-saak kvint./ha	Tärgliise %	Tärgliise-saak kvint./ha	Mugula-keskmine kaal g
Ülevabariigiliselt	273,5	17,3	47,30	61,0	243,7	18,0	43,83	66,1
Lõuna-Eestis	284,2	16,4	46,32	64,5	248,2	17,5	43,41	69,1
Põhja-Eestis	262,0	18,5	48,34	55,7	238,7	18,5	44,26	61,7

Saadud ristlusel Parnassia ja Deodara vahel. Kasvatusele võetud 1924. a. vääranana nr. 30-24 all. Tootmisele üle antud 1937. a.

Keskmes mugulasaagis ületab ta Deodarat 12,2% ja tärkliisesaagis 7,9%. Katseandmete kokkuvõtetest paistab et Tõnnile sobivad ka rohkem Kesk- ja Lõuna-Eesti paremad mullad, kus ta standardi ületab juba 14,5% ulatuses. Tema keskmine tärgliise protsent ja mugula raskus jääb aga Deodarast maha. Keedu- ja maitseomaduste poolest on ta Deodarast ees, olles üldiselt siiski keskpärane söögikartul. Siin on keskmised hindepallid: välimuse — 3,23 (standard 3,22), maitse — 3,27 (standard 3,09); sisu jahusus — 3,13 (standard 3,28) ja tuhumine 0,15—0,76 (standard 0,49—1,36). Kuusiku Põllumajandusliku Uurimisinstituudi poolt on ta esimesena käiku lastud kui seelsetes oludes saagirikkaim sort, ent jõgevalt ei vääriinud

Tõnn erilist tähelepanu: ta põeb varrepõletikku nagu isasortiki (Deodara). Vastuvõtlik vähkhaigusele; varrepõletikule savimuldadel; keskmiselt vastupidav fütoftoraale ja viirushaigustele. Säilivus kaunis hea.

Lembitu.

Saadud ristlemisel Hellenä ja Bojari vahel. Kasvatamist alustatud 1931. a. väärd nr. 2260-31 all. Tootmisele üleantud 1938. a. Standardisordiks on siin olnud Kesk- ja Lõuna-Eestis väga levinud punasekooreline tärkliiserikas sort Hero, tuntud ka Sangaste Topaasi ja Savikute nimetuse all.

Mugula- ja tärkliisesaagis ületab ta tugevasti standardit, keskmiselt 25,3% ja jällegi Lõuna-Eestis rohkem, olgugi et Hero ise ka sobib vaid parematele muldadele. Lembitu on praegu meie kõige kõr-

	Lembitu			Hero (standard)				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Mugula- keskmise kaal g	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Mugula- keskmise kaal g
Ülevaariigiliselt	269,6	19,3	49,94	51,6	215,1	19,2	41,41	47,3
Lõuna-Eestis	279,1	18,8	49,23	48,9	219,5	18,6	41,48	46,5
Põhja-Eestis	258,6	19,9	50,85	50,9	210,0	20,0	41,32	48,1

gema tärglisetoodanguga sort. Üleriigiline keskmine tärglise protsent on 19,3, ainult ta mugulate suurus jätab soovida, kuigi Lembitu ka selles suhtes ületab Heroi. Keedu- ja maitseomaduste kvaliteet on temal üle keskmise; välimus — 3,50 ja maitse — 3,36 palli; ka keedetud kartulite tumumine on Lembitul võrdlemisi vähene (0,13 kuni 0,35 palli), ainult kõrge tärglise protsendi tõttu laguneb, pudeneb keedes rohkesti, kuid tugeva väetuse korral ja savikatel muldadel on jahusus vaid keskmise või vähe üle selle. Lembitut tuleb praegu lugeda paremate savimuldade piirkondade parimaks, saagirikkaimaks vabriku- ja seasöödadakartulisordiks. Kahjuks on ta aga vähkhaigusele vastuvõtlik, kuid kaunis vastupidav fütoftorale ja viirushaigustele.

Jõgeva paremate kartulisortide võrdlus paremate välissortidega.

Lõpetades ENSV-s korraldatud võrdluskatsete kokkuvõtet Jõgeva 14 uue kartulisordiga, kus peale üleriigiliste, s. o. kõikide katsekohtade keskmiste, oli veel eraldi tehtud kokkuvõtted Põhja- ja Lõuna-Eesti kohta, mis on parimaks võimaluseks selgitada sortide suhtumist mulla viljakusse ja muudesse omadustesse (niiskus, õhustus jne.), peame and-

mete vaatlusel meeles pidama, et toodud kokkuvõtetes on iga sort võrreldav vaid oma standardsordiga ehk mõõtjaga; ka ei ole Lõuna-Eesti ja Põhja-Eesti keskmised andmed omavahel võrreldavad, sest sooritatud katsete arv ja aastad ei ole mõlemas rühmas ühesugused. Ent viimastest, tärgliserikaste sortide grupist toon täiendavaid andmeid veel Jõgeva kohta, kus neid on võrreldud praegu maailma parimate sortidega selles rühmas, nimelt Korenevski (NSVL sort), Parnassia ja Ostbote. Jõgeval on nendega võrdlusi korraldatud 6 viimasel aastal (1939—1945), mis saakide suhtes olid väga erinevad (põudade või fütoftora rohkuse poolest halvad või vastupidi jällegi väga soodsad). Seega peaks meie olude kohta need kokkuvõtted olema küllalt kaaluvad keskmiste andmetena. Võrdlused on nendega korraldatud kahel eri katsepõllul (ekstensiiv — ainult täismineraalväetuse ja intensiiv, mis peale mineraalväetuse sai veel laudasõnnikut; normid näidatud eespool).

Kuueaastaste võrdluskatsete keskmised andmed Jõgeval.

	Ekstensiivne katsepõld			Intensiivne katsepõld				
	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Ühe mugula raskus g	Mugula- saak kvint./ha	Tärglise %	Tärglise- saak kvint./ha	Ühe mugula raskus g
Korenevski	224,8	17,90	40,50	47,2	279,1	17,60	48,73	50,4
Lembitu	222,9	18,70	41,98	41,9	276,6	18,13	50,09	48,6
Parnassia	188,2	18,52	35,19	59,9	233,4	17,73	41,50	65,9
Ostbote	215,0	19,72	42,39	34,7	264,0	18,48	48,52	43,2
Virulane	218,5	17,73	38,76	52,8	—	—	—	—
Deodara (standard)	203,8	17,57	35,99	54,0	262,8	16,55	44,00	61,6

Siin on kõik sordid omavahel võrreldavad. Neist selgub, et mugulasaagis on Korenevski ja Lembitu peaaegu võrdsed, mõlemal põllul vahe vaid 1%, ent esimese mugulad on vähe jämedamad.

Tärglisesaagis tõuseb ekstensiiv-põllul esikohale Ostbote, kuid tugevama väetuse korral (intensiivpõld) juba Lembitu (keskm. 50,09 kvint. ha). Ostbote mugulad on eriti peened nõrgemini väetatud

põllul, pealegi inetu välimusega, mis ta väärtust vähendab, kuid vähikindluse ja maitse suhtes on ta parem. Parnassia ja Deodara, olgugi et suuremugulalised sordid, ei suuda teistega tärglise-ega mugulatoodangus võistelda, pealegi on Deodara vähkhaigusele vastuvõtlik. Ka Korenevski ja Lembitu ei ole immuunsed vähi suhtes, seepärast tuleb neid arvestada kui ajutiselt lubatavaid sorte. Virulase kui keskvalmiva sordi toodang on hiliste kõrval küllalt tähelepanuvääriv; intensiivkatsepõllul on ta võrreldud vaid 3 aastat, seepärast ei saa viimaseid andmeid teistega kõrvutada.

Kokkuvõte.

Tehtud ülevaatest selgub, et Jõgeva uued kartulisordid on täiesti võistlusvõimelised kõikide paremate välissortidega, ületades neid peaaegu kõikides majanduslikult tähtsates omadustes. See aga veel ei õigusta tulevikus nende kõikide kasvatamist; vähemalt pooled peavad nende hulgast välja langema. Esimeses järjekorras tulevad kõrvaldamisele vähkhaiguse suhtes mitteimmuunsed sordid, ehkki Eesti NSV-s praegu tähendatud kartulihaigus puudub. Nendele tuleb suhtuda kui ajutiselt lubatavatele sortidele. Väärtuslikumad mittevähikindlate sortide hulgas on Lembitu ja Mulk. Vähi-kindlate hulgas, millede tulevik on rohkem kindlustatud, tuleb praegusel ajal esikoht anda Virulasele ja Jõgeva Kollasele. Virulase üks positiivsemaid omadusi seisab ka selles, et ta hilistega võrreldes palju varem valmib, mis võimaldab sügisel ka varem asuda koristamistöõdele. Ja et ta mullaviljakuse suhtes eriti nõudlik ei ole, peaks ta pinda leidma ka meie rannikaladel ja saartel. Virulase levikut soodustab kahilemata veel

tema saagi mitmekülgne kasutamisvõimalus. Jõgeva Kollase pealeviku alaks peaks kujunema Eesti NSV keskjalõunaosa, kus mullad on viljakamad ja inimesed harjunud kollasesisulise söögikartuliga. Ta on maitse poolest peaaegu täiesti võrdne Väikse Verevaga ehk V. Punasega, ainult viimase spetsiifiline lõhn puudub, kuid keeduomadused on kindlasti paremad, sest Jõgeva Kollase sisu ei tumene pärast keetmist. Oma ümarguse kuju ja madalate iduaukude tõttu on teda võimalik ka kergesti masinaga koorida.

Ka Linda kui kollasesisuline söögikartul on selles suhtes väärtuslik sort, eriti silma paistes keedetult oma apetiitliku välimusega, mille sisu ka seistes (teisel päeval) ei tumene. Seega väga sobiv sort abimajapidamistele, mis peavad varustama oma käitise sööklaid söögikartuliga. Keskmise maitsega selles suhtes on juba valgesisuline Jõgeva Piklik, mis samuti sobib sööklakartuliks, kus senini on kasutatud Majesticut ja Deodarat, milliseid ta tunduvalt mugulasaagis ületab. Ka seda sorti peaks käitiste abimajapidamised silmas pidama. Võib olla, et Jõgeva Pikliku kõrval võib sööklate kartulina arvesse tulla ka Kalev, kuid ta jääb saagis esimestest taha. Kungla koht on ainult piimakarjajalal, kus nimetatud sordil vähi-kindlate sortide hulgas mugulasaagis võistlejat ei ole. Kõikide uute sortide välise tunnuste kirjeldused (mugulad, pealsed) on käesolevast artiklist ruumi puudusel välja jäetud. Selle kohta leiab täpse ülevaate brošüürist „Juhend kartulipõldude tunnustajaile“, mis ilmub lähemal ajal RK „Teadusliku Kirjanduse“ väljaandel.

Сравнение Ийгеваских новых сортов картофеля с лучшими заграничными сортами

Кратная сводка

До настоящего времени Ийгеваской государственной селекционной станцией переданы в производство 14 сортов картофеля собственной селекции, из них 4 сорта — Калев, Кунгла, Някк и Кратть — до Отечеств. войны, а позднее остальные 10 сортов, — Ийгева Вараяне, Вирулане, Линда и др. Данные о первых 4 сортах опубликованы — о Калев и Кунгла в 1934 году, Някк и Кратть в 1940 году. О других сортах данные пока не опубликованы, однако их публикация весьма необходима, особенно для сельскохозяйственных учебных заведений, агрономического персонала и т. д. В целях устранения этого пробела мною составлена предварительная сводка, в которой приведены важнейшие хозяйственно-ценные свойства сортов, а именно — урожайность клубней, выход крахмала, средний вес клубня и вкусовые качества.

Сортосравнение производилось в течение 5—16 лет, как на более бедных известняково-щебенистых и песчаных почвах северной Эстонии, так и на лучших глинистых почвах средней и южной Эстонии. Опыты проводились на 6 постоянных пунктах, но кроме того закладывались также на временных пунктах при отдельных учебных и крестьянских хозяйствах. С большинством сортов проведено от 33 до 80 опытов, в которых в качестве стандартов были взяты оказавшиеся в наших условиях лучшими и поэтому наиболее распространенные иностранные сорта Маджестик, Леодара, Эрдгольд, Бинтье и Оденвальдский синий.

Для характеристики требовательности в отношении плодородия почв в таблицах для каждого сорта приведены три группы дан-

ных по результатам опытов: 1 — общереспубликанские средние, 2 — средние для лучших почв южной и средней Эстонии и 3 — средние для более бедных почв северной Эстонии. На таблицах данных о каждом сорте справа приведены название сорта-стандарта и средние данные о нем.

Некоторые заметки о методике опытов. На опытных полях предшествующими культурами были почти всегда зерновые (пшеница, рожь), удобренные обычно навозом. В таких случаях на опытный участок было внесено только минеральное удобрение (см. нормы внесения на стр. 4); на двух опытных пунктах (Ийгева и Раади) вносилось дополнительно весной 30—35 тонн навоза на 1 га. Большею частью на опытных участках производилась вспашка под зябь, а весной повторная вспашка.

По всем сортам на семена были отобраны клубни весом 50 гр. Расстояния между клубнями были отведены между рядами 60 см, в рядах 25 см, что в климатических и почвенных условиях ЭССР составляет наиболее подходящую площадь питания для среднего размера клубней семенного картофеля (1500 см²). Опыты проводились на делянках площадью 12—15 м² при 4—5 повторностях. Прополка на делянках проводилась вручную. Летом производились наблюдения над подопытными растениями и сделаны соответствующие записи. При уборке крупные клубни (40 г и выше) и мелкие (ниже 40 г) были подсчитаны и взвешены отдельно на каждой делянке. При определении содержания крахмала взяты вместе крупные, средние и мелкие клубни. Осенью производилась всесторонняя оценка

клубней. Сортовые особенности при варке и вкусовые качества подвергались оценке соответствующей комиссией 3 раза в год по 5-балльной шкале.

При подведении итога результатов опытов можно вкратце отметить, что средние данные об урожае клубней, выхода крахмала, крахмалистости и средний вес клубня приведены в таблице при описании каждого сорта и подлежат сравнению только с данными стандартного сорта. При этом необходимо помнить, что данные об урожае клубней одного сорта не сравнимы с данными урожая клубней другого сорта, так как количество опытов по сортам не одинаковое, а поэтому сравнивать сорта следует только с их стандартами.

Особенно большим урожаем клубней отличаются Някк, Ийгева Пиклик и Кунгла, которых не превзошел в этом отношении ни один из заграничных сортов.

Большой выход крахмала дает Лембиту, которого в экстенсивных условиях вегетации немного превосходил Остботе (см. таблицу стр. 10), но в интенсивных условиях превзошел все богатые крахмалом сорта, в том числе Кореневского, который, до введения в сортосравнение Остботе и Лембиту, оставлял позади все другие сорта. С наиболее тонким вкусом столовыми сортами оказались Ийгева Коллане, Мульк и Линда, однако и другие желтомясые сорта сравнительно вкусные. Хорошие качества проявляют эти сорта также при варке, мякоть выдерживает варку, не темнеет. Особенно выделяется сорт Ийгева Коллане, который благодаря неглубоким глазкам и округлой форме предоставляет возможность применять механические способы чистки.

Беломясыми столовыми и кормовыми сортами являются Калев, Ийгева Пиклик и Някк. Требования к вкусу различаются, конечно, в зависимости от привычки,

— один оказывает предпочтение желтомясым сортам, другой — беломясым, один — наиболее крахмалистым, другой — слабо мясистым, плотной консистенции и т. д.

Подходящим сортом кормового картофеля является Кунгла благодаря особенно большой урожайности клубней.

Универсальными сортами можно считать: Вирулане, Лембиту и Тыннь. Их можно применять в качестве сырья для производства, в пищу и для откорма свиней и других животных.

По скороспелости сорта можно делить на ранние — Ийгева Вараяне; среднеспелые — Ийгева Синине, Мульк, Някк и Калев; среднепоздние и поздние — все остальные.

С более бедными условиями произрастания мирятся Ийгева Вараяне (по сравнению с Герцогом Иоркским), Мульк (по сравнению с Бинтье), Кратть и Паала (по сравнению с Эрдгольд). Вирулане дает одинаково хорошие результаты в интенсивных и экстенсивных условиях вегетации. Все остальные сорта предпочитают лучшие, плодородные почвы.

Ракоустойчивыми по заграничным данным (Финляндия, Франция и Германия) являются Калев, Кунгла, Вирулане, Ийгева Пиклик, Линда и Ийгева Коллане. О сортах Паала и Ийгева Вараяне пока отсутствуют окончательные данные, но надеемся их получить от Всесоюзной противораковой лаборатории. Другие сорта все восприимчивы к картофельному раку.

Хотя на территории Эстонской ССР картофельный рак пока не обнаружен, однако в связи с появлением этой болезни в других республиках СССР, уже теперь настала необходимость перехода к селекции и распространению ракоустойчивых сортов. Поэтому наиболее перспективными являются 6 ракоустойчивых сортов.

Vastutav toimetaja: N. Murri

Tehniline toimetaja: H. Sarv

Korrektor: A. Ruhma

Till.

Tasuta

A-16220

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 0054 1095 8